



Y Trac Cyflym a'r Amldrac yn y llysoedd sifil

Bydd y daflen hon yn berthnasol os fydd eich achos wedi cyrraedd y cam pan fydd rhaid i'r barnwr benderfynu sut mae'r achos yn mynd i gael ei reoli. Mae'r daflen hon yn esbonio rhai o'r llwybrau y mae achosion yn eu dilyn.

Cofiwch mai'r unig beth y gall y daflen hon, a thaflenni eraill, ei roi i chi yw darlun cyffredinol o'r hyn sy'n debygol o ddigwydd. Allan nhw ddim esbonio popeth am reolau llys, costau a gweithdrefnau a allai effeithio ar wahanol fathau o hawliadau mewn gwahanol ffyrdd.

Y barnwr sy'n penderfynu pa lwybr y mae'r achos i'w ddilyn, ac mae ei benderfyniad wedi'i seilio ar werth yr hawliad a pha mor gymhleth yw'r achos. Mae'n effeithio ar bopeth, o'r ffordd y dylid paratoi achos, i hyd y gwrandawriad a hyd yn oed y math o farnwr a benodir.

Mae yna dri llwybr, ac maen nhw'n cael eu galw'n draciau (trac hawliadau bychain; trac cyflym ac amldrac):

Trac Hawliadau Bychain – fel arfer, ar gyfer hawliadau llai eu gwerth a llai cymhleth, gyda'u gwerth hyd at £10,000, er bod rhai eithriadau i'w cael. Cewch ragor o wybodaeth ar daflen EX306 **Y trac hawliadau bychain yn y llysoedd sifil**.

Trac Cyflym – hawliadau sydd werth rhwng £10,000 a £25,000

Amldrac – Mae hyn ar gyfer hawliadau cymhleth iawn sydd werth £25,000 neu fwy

A oes rhaid i mi gael help cyfreithiol?

Os yw swm yr hawliad yn awgrymu y gellir ei ddyrannu i'r trac cyflym neu'r amldrac, mae'n bosib yr hoffech chi gael help cyfreithiol gan gyfreithiwr, Canolfan y Gyfraith neu asiantaeth gynghori. Nid oes yr un o weithdrefnau'r traciau hyn yn syml, a gall y naill a'r llall arwain at dreial ffurfiol.

Hyd yn oed os ydych chi'n teimlo y gallech chi gyflwyno eich achos eich hun gerbron barnwr mewn llys, fe allech chi ystyried defnyddio cymorth proffesiynol gyda'r gwaith sydd angen ei wneud cyn y treial. Wrth gael cymorth proffesiynol, dylech chi ofyn a oes hawl gennych i gael cymorth cyfreithiwr am ddim, neu drwy dalu cyfraniad bychan. Mae'n bosib y byddai rhai cyfreithwyr yn eich helpu drwy gynnig peidio â chodi tâl am eu gwasanaethau heblaw eich bod yn ennill eich achos. Os ydych chi'n colli eich achos, mae'n bosib y bydd rhaid i chi dalu costau'r ochr arall.

Ble alla' i ddod o hyd i gymorth cyfreithiol?

Ceir rhagor o wybodaeth am brosesau'r llys ar wefan y llywodraeth www.gov.uk.

Yr Holiadur Cyfarwyddiadau

Llenwi'r holiadur cyfarwyddiadau

Pan fydd hawliad yn cael ei amddiffyn, bydd y llys yn anfon 'hysbysiad o ddyrannu i'r trac dros dro' wedi'i seilio ar werth yr hawliad atoch.

Bydd yr hysbysiad yn rhoi gwybod i chi ba holiadur cyfarwyddiadau fydd rhaid i chi ei llenwi. Bydd yr holiadur cyfarwyddiadau yn cynorthwyo barnwr i benderfynu a yw'r trac y dyrannwyd yr hawliad iddo dros dro yn gywir neu beidio. Bydd barnwr yn penderfynu pa lwybr y dylai'r hawliad ei ddilyn. Oherwydd hyn, mae'n bwysig eich bod yn llenwi'r ffurflen yn ofalus iawn. Darllenwch y canllawiau ar y ffurflen yn ofalus cyn i chi ddechrau ei llenwi.

Dylai'r ddwy ochr yn yr anghydfod gysylltu â'i gilydd i drafod yr wybodaeth y byddant yn ei rhoi yn y ffurflen cyn dychwelyd y ffurflen i'r llys.

Gwnewch yn siŵr bod rhif yr hawliad, yn ddi-ffael, ar frig y ffurflen. Llenwch yr adran wybodaeth bersonol yn llawn, a rhoi eich holl fanylion cyswllt, megis rhif ffôn symudol a chyfeiriad e-bost. Bydd hyn yn caniatáu swyddfa'r llys i gysylltu â chi cyn gynted â phosib os bydd angen.

Anfon yr holiadur yn ôl i'r llys

Rhaid i chi ddychwelyd y ffurflen i'r llys erbyn y dyddiad a nodir ar yr hysbysiad, neu gallai'r Barnwr bennu cosb. Hyd yn oed os na fydd un parti yn cydweithredu, ni ddylech chi adael i hyn eich rhwystro rhag llenwi'r holiadur a'i ddychwelyd i'r llys.

Oes rhaid i chi drafod y ffurflen gyda'r ochr arall?

Bydd y barnwr yn disgwyl i chi a'r ochr arall, neu eich cyfreithwyr chi neu eu cyfreithwyr hwy, i gydweithredu â'i gilydd wrth lenwi'r ffurflen. Dylai'r ddwy ochr sicrhau eu bod wedi cysylltu â'i gilydd er mwyn trafod llenwi'r holiadur.

Gallai'r llys ddisgwyl i chi fod wedi trafod y canlynol a, lle bo hynny'n bosib, cytuno yn eu cylch

- A oes modd setlo'r achos, ac os ddim;
 - beth yw'r trac mwyaf priodol i'r hawliad;
 - pa mor hir rydych chi'n credu bydd y treial yn para;
 - faint o amser rydych chi'n meddwl fydd ei angen arnoch i baratoi eich achos ar gyfer treial, a'r trefniadau ar gyfer cyfnewid tystiolaeth ac
 - os ydych chi eisiau defnyddio rhywfaint o dystiolaeth arbenigol, nodi'r math o arbenigwr, ac a ydych chi'n gallu defnyddio'r un un, gan y bydd y llys, fel arfer, yn disgwyl hyn.

Allwn ni setlo'r achos ac osgoi gwrandawriad?

Os bydd eich hawliad wedi ei ddyrannu dros dro i'r trac cyflym neu aml-drac, bydd yr holiadur cyfarwyddiadau yn gofyn i chi a ydych chi'n ceisio setlo eich anghydfod cyn y gwrandawriad llys, ac os ydych chi, a fydddech chi'n hoffi i'r barnwr ganiatáu i'r achos llys gael ei atal am gyfnod o fis tra byddwch yn ceisio setlo.

Os yw'r barnwr yn cytuno, bydd y llys yn anfon gorchymyn yn datgan bod yr hawliad yn cael ei atal atoch chi a'r ochr arall. Gelwir hyn yn atal yr hawliad er mwyn setlo. Bydd y gorchymyn hefyd yn esbonio beth ddylid ei wneud pan ddaw'r ataliad i ben, er enghraifft:

- rhoi gwybod i'r llys bod yr achos wedi'i setlo;
- gofyn am ataliad pellach o fis; neu
- rhoi gwybod i'r llys na chyrhaeddwyd unrhyw setliad.

Os nad oes unrhyw setliad wedi'i gyrraedd yn ystod y cyfnod hwn, a'ch bod chi a'r ochr arall yn credu bod angen mwy o amser, yna gall y barnwr ganiatáu mis pellach. Os ydych chi'n gofyn am fwy o amser, rhaid i chi esbonio pam mae angen hynny arnoch chi, a phwy sy'n eich helpu i setlo. Mae ffi yn daladwy i'r llys os byddwch yn gwneud cais am estyniad pellach. Fel arfer, bydd y barnwr ond yn rhoi ataliad pellach o un mis, a dim mwy, i'r partion. Os na allwch chi setlo, bydd yr achos yn symud ymlaen at wrandawriad.

Defnyddio cyfryngu i setlo'r achos

Mae cyfryngu yn ffordd o ddatrys anghydfodau er boddhad pawb heb orfod mynd i lys. Mewn sesiynau cyfryngu, sy'n wirfoddol, mae'r ddau barti yn cael eu help gan gyfryngwr diduedd, i daro cytundeb sy'n dderbyniol gan bawb dan sylw.

Chi a'r parti arall, yn hytrach na'r cyfryngwr, sy'n penderfynu ynglŷn â setlo, ac os nad ydych chi'n gallu taro cytundeb yn ystod y sesiynau cyfryngu, mae achos llys yn opsiwn sy'n dal ar gael i chi.

Os byddwch yn dewis cael sesiwn cyfryngu, mae gennych yr hawl i ddefnyddio cyfryngwr o'ch dewis eich hun. Cewch rhagor o wybodaeth ynghylch cyfryngu a chyfeirlyfr o ddarparwyr sesiynau cyfryngu ar-lein yn www.civilmediation.justice.gov.uk. Gan fod cyfryngu yn broses wirfoddol, gall ond ddigwydd os yw'r ddwy ochr yn cytuno.

Bydd cost y cyfryngu gan y darparwyr yn y cyfeirlyfr cyfryngu sifil ar-lein yn dibynnu ar werth yr anghydfod, fel a ganlyn:

Swm a hawlr	Ffioedd i bob ochr	Hyd sesiwn	Oriau ychwanegol i bob ochr
£5,000 i £15,000	£300 + TAW	Tair awr	£100 + TAW yr awr
£15,000 i £50,000	£425 + TAW	Pedair awr	£106 + TAW yr aw

Os yw'r hawliad yn fwy na £50,000, bydd rhaid cytuno ynglŷn â'r ffioedd gyda'r corff sy'n darparu'r cyfryngu. Gall yr elusen 'LawWorks' ddarparu sesiynau cyfryngu am ddim os na allwch fforddio talu. Ceir rhagor o wybodaeth ar-lein yn www.lawworks.org.uk/lw_mediation

Beth sy'n digwydd pan fydd y llys yn derbyn yr holiaduron cyfarwyddiadau?

Pan fydd y llys yn derbyn yr holiaduron cyfarwyddiadau wedi'u llenwi gan y partion, bydd y barnwr yn astudio'r wybodaeth a ddarparwyd gan y ddau barti. Bydd y barnwr wedyn yn penderfynu sut dylai'r achos symud ymlaen, drwy ystyried pa lwybr y dylai ei ddilyn. Bydd y barnwr yn ystyried yr hyn yr ydych wedi'i ddweud yn yr holiadur cyfarwyddiadau a bydd yn edrych ar y swm sydd dan anghydfod a'r amserlen a'r dystiolaeth sydd eu hangen. Bydd yr holl bethau hyn yn caniatáu i'r barnwr benderfynu a ddylai'r achos fod ar y trac hawliadau bychain, cyflym neu ar yr aml-drac. Gelwir hyn yn 'dyrannu i drac'.

Beth os yw'r barnwr yn gofyn am fwy o wybodaeth?

Weithiau, cyn i farnwr benderfynu ar ddyrannu i drac, gallant ofyn am ragor o wybodaeth. Gall y ddwy ochr dderbyn gorchymyn llys a fydd yn gofyn am gael mwy o wybodaeth wedi'i hanfon i'r llys ar bapur, neu gais i'r partion fynychu gwrandawriad i gyfleu'r wybodaeth honno i'r barnwr wyneb yn wyneb. Gelwir hyn yn aml yn wrandawriad dyrannu. Mewn sawl achos, bydd y barnwr yn gallu penderfynu ynghylch y llwybr y bydd yr achos yn ei ddilyn ar sail y wybodaeth a ddarparwyd gan y partion yn yr holiadur cyfarwyddiadau.

Fodd bynnag, os bydd y barnwr angen rhagor o wybodaeth ar bapur, anfonir ffurflen arbennig yn dwyn y teitl Gorchymyn am ragor o Wybodaeth (dyraniad) yn esbonio pa wybodaeth ychwanegol sydd ei hangen ar y barnwr. Bydd y ffurflen hefyd yn dweud wrthy ch erbyn pa ddyddiad y mae’n rhaid i chi anfon yr wybodaeth i’r llys.

Os yw’r barnwr yn penderfynu cynnal gwrandawriad dyrannu, anfonir hysbysiad gwrandawriad at y ddwy ochr, a bydd hwnnw’n dynodi amser, dyddiad a lleoliad y gwrandawriad.

Sut bydda’ i’n gwybod i ba drac y dyrannwyd fy hawliad i?

Pan fydd y barnwr wedi penderfynu, bydd y llys yn anfon hysbysiad dyrannu at y ddau barti. Bydd yr hysbysiadau hyn yn nodi i ba drac y dyrannwyd yr hawliad, a’r hyn y mae’r llys yn ei ddisgwyl i chi ei wneud nesaf. Mae’r camau y mae’r llys yn disgwyl i’r naill a’r llall ohonoch eu cymryd yn cael eu galw’n gyfarwyddiadau.

Proses y trac cyflym a gwrandawriad

Beth yw’r trac cyflym?

Fel arfer, bydd y trac cyflym yn cael ei ddewis ar gyfer yr achosion hynny sydd â gwerth ariannol o rhwng £10,000 a £25,000 lle mae materion mwy cymhleth i benderfynu yn eu cylch. Yn amlach na pheidio, ni fydd treialon trac cyflym yn para mwy nag un diwrnod.

Beth yw cyfarwyddiadau arferol y trac cyflym?

Yn naturiol, y barnwr sydd i benderfynu pa gyfarwyddiadau sy’n berthnasol ar gyfer pob hawliad, a gall y rhain amrywio o achos i achos. Fodd bynnag, gallai cyfarwyddiadau safonol ac amserlen nodweddiadol ar gyfer achos trac cyflym fod fel hyn:

Datgeliad (gydag archwiliad yn dilyn)	pedair wythnos ar ôl dyrannu
Cyfnewid datganiadau tystion	10 wythnos ar ôl dyrannu
Cyfnewid adroddiadau arbenigwyr (lle caniateir arbenigwyr)	14 wythnos ar ôl dyrannu
Y llys yn anfon rhestr gwirio cyn-treial	20 wythnos ar ôl dyrannu
Dyddiad olaf ar gyfer dychwelyd rhestr gwirio cyn-treial	22 wythnos ar ôl dyrannu
Gwrandawriad terfynol (treial)	oddeutu 30 wythnos ar ôl dyrannu

Rhoddir y dyddiadau ar gyfer gweithredu’r amserlen a bennwyd gan y llys ar ffurf amser a dyddiadau calendr, e.e. erbyn 4pm ar 1 Mehefin. Gall y partïon gytuno, trwy lythyr, i ymestyn yr amser i’w ganiatáu ar gyfer cyfnewid y dogfennau gofynnol, ond dylent hysbysu’r llys o’r amserlen y maent wedi cytuno yn ei chylch. **Ni chaiff** unrhyw estyniad effeithio ar ddyddiad dychwelyd y rhestr gwirio cyn-treial, na dyddiad y treial ei hun.

Beth yw datgeliad?

Mae datgeliad yn golygu sôn wrth y parti arall am unrhyw ddogfennau perthnasol i'r achos sydd gennych chi yn eich meddiant, neu a fu yn eich meddiant, neu rai y mae'r llys yn mynnu eich bod yn eu datgelu.

Y dogfennau y dylech eu datgelu yw'r rhai hynny sy'n:

- cefnogi eich achos;
- tanseilio neu wrthwynebu eich achos; a'r
- rhai hynny sy'n cefnogi achos y parti arall.

Bydd y llys yn disgwyl i chi wneud ymdrech resymol i ddod o hyd i'r dogfennau hyn. Mae'r hyn sy'n rhesymol yn dibynnu ar, er enghraifft:

- nifer y dogfennau dan sylw, a natur a chymhlethdod eich achos;
- y drafferth neu'r gost sydd ynghlwm wrth ganfod y dogfennau; a
- pherthnasedd y dogfennau i'r achos cyffredinol.

Sut ydw i'n datgelu'r dogfennau?

Gall swyddfa'r llys roi ffurflen i chi o'r enw **Rhestr dogfennau: datgeliad safonol**. Mae hefyd ar gael ar-lein yn hmctsformfinder.justice.gov.uk, mae'n cynnwys canllaw ac mae'n bwysig eich bod yn llenwi'r ffurflen yn gywir drwy ddweud pa ddogfennau sydd gennych, fel a ganlyn:

- Dogfennau sydd yn eich meddiant, a chithau'n fodlon i'r diffynnydd eu harchwilio;
- Dogfennau sydd yn eich meddiant, ond nad ydych yn fodlon i'r diffynnydd eu harchwilio;
- Dogfennau nad ydynt yn eich meddiant mwyach.

Os ydych chi'n gwrthwynebu i'r ochr arall archwilio unrhyw ddogfen, bydd rhaid i chi esbonio pam. Ar ôl i chi lenwi'r ffurflen datgelu, dylech anfon copi at yr ochr arall erbyn y dyddiad a roddwyd gan y barnwr yn y cyfarwyddiadau. Rhaid i'r parti arall hefyd baratoi rhestr a'i hanfon hi atoch chi o fewn yr un amserlen.

Beth yw archwiliad?

Archwiliad yw pan fydd cais yn dod i law i edrych ar y dogfennau sydd wedi'u cynnwys yn y rhestr datgelu. Mae hyn yn rhoi mwy o wybodaeth i chi am achos y parti arall. Rhaid cyflwyno cais ysgrifenedig er mwyn cael archwilio unrhyw ddogfennau ar y rhestr. Rhaid i chi gael caniatâd i archwilio'r dogfennau saith diwrnod, fan bellaf, ar ôl i'ch cais gael ei dderbyn. Mae hawl gennych i ofyn am gopiau o'r ddogfen, ond chi fydd yn gorfod talu'r costau sydd ynghlwm â hyn.

Os nad ydych chi wedi datgelu dogfen, neu ganiatáu iddi gael ei harchwilio, mae'n bosib na chewch ei defnyddio i gefnogi eich achos, heblaw bod y llys yn penderfynu fel arall.

Rhagor o wybodaeth ac arweiniad

Os nad ydych chi'n deall y pethau y mae'r llys wedi'u hanfon atoch, mae'n bosib y gall y llys esbonio'r weithdrefn **ond** nid yw staff y llys yn gallu dweud unrhyw beth am faterion cyfreithiol penodol yr achos. Cewch rhagor o wybodaeth am brosesau'r llys ar wefan y llywodraeth www.gov.uk.

Os oes angen cyngor cyfreithiol arnoch chi, mae'n bosib yr hoffech chi gysylltu â chanolfan cyngori neu gyfreithiol leol, neu gyfreithiwr lleol. Cewch wybodaeth am gyngor cyfreithiol yn eich ardal ar-lein yn www.gov.uk/legal-aid.

Y rhestr wirio cyn-treial

Mae cyfarwyddiadau'r trac cyflym a'r amldrac yn gofyn i chi lenwi rhestr wirio cyn-treial. Bydd swyddfa'r llys yn anfon y ffurflen at y ddwy ochr ar yr adeg briodol. Bydd y llys hefyd yn dweud wrthyf chi erbyn pa ddyddiad y mae'n rhaid i chi ddychwelyd y rhestr wirio cyn-treial.

Bydd y ddogfen hon yn helpu'r llys i benderfynu a oes angen unrhyw gyfarwyddiadau pellach cyn y treial, a bydd yn gofyn i chi gadarnhau eich bod wedi cyflawni'r holl bethau y mae'r llys eisoes wedi'u gorchymyn. Fel ag sy'n wir gyda'r holiadur dyrannu, dylai'r ddau barti gydweithredu â'i gilydd wrth lenwi'r ffurflen. Os bydd un parti yn gwrthod cydweithredu, rhaid i chi beidio â gadael i hynny eich rhwystro rhag llenwi'r ffurflen a'i dychwelyd i'r llys.

Mae'n rhaid i chi ddychwelyd y ffurflen erbyn y dyddiad a orchmynwyd gan y llys, fan bellaf. Os na fyddwch yn ei ddychwelyd, gellir gosod cosb, megis gwrthod neu 'ddileu' eich datganiad achos. Datganiad achos yw'r ffurflen hawlio neu'r amddiffyniad neu wrth-hawliad. Mae gwrth-hawliad yn hawliad y gallai'r diffynnydd ei wneud yn erbyn yr hawlydd yn yr achos.

Beth sy'n digwydd ar ôl i'r rhestri gwirio cyn-treial gael eu hanfon yn ôl i'r llys?

Pan fydd yr holl restri gwirio cyn-treial wedi'u derbyn yn ôl, bydd y llys yn eu hanfon at y barnwr. Gall y barnwr:

- gadarnhau bod yr holl gyfarwyddiadau blaenorol wedi cael eu dilyn;
- penderfynu a oes angen unrhyw gyfarwyddiadau pellach ai beidio cyn y treial;
- penderfynu, os ydych chi eisoes wedi cael defnyddio tystiolaeth arbenigol, rhoi caniatâd neu beidio i'ch arbenigwr roi tystiolaeth lafar yn y treial;
- cadarnhau faint o amser sydd ei angen ar gyfer y treial;

- gosod amserlen ar gyfer y treial ei hun; a
- Rhoi cyfarwyddiadau ynghylch ffeilio unrhyw fwndel treial i'r llys.

(Bwndel yw pecyn o wybodaeth a thystiolaeth a ddarperir i'r llys.) Gall y cyfarwyddiadau ymwneud â'r dogfennau sydd yn y bwndel, yn nhrefn a'r modd y dylent gael eu cyflwyno, a sut y dylent gael eu rhifo ac ym mha drefn.

Dyddiad y treial

Os yw eich achos yn cael ei ddyrannu i'r trac cyflym, bydd y llys yn anfon hysbysiad o ddyddiad y treial atoch chi dim hwyrach na 21 ddiwrnod cyn y disgwylir i'r treial ddechrau.

Dylech ddarllen yr hysbysiad o ddyddiad y treial yn ofalus, gan y gallai'r treial gael ei gynnal mewn llys gwahanol. Mae'n bosib y byddai'n rhaid symud i ganolfan wrandawiaidau llys arall er mwyn sicrhau bod eich achos yn cael ei gynnal o fewn yr amserlen a bennwyd gan y barnwr.

Pan fyddwch yn derbyn eich hysbysiad o ddyddiad y treial, gallwch chi ac unrhyw rai o'ch tystion gael rhagor o wybodaeth am fod yn dyst mewn taflen o'r enw **EX341 - Gofynnwyd i mi fod yn dyst - beth ddylwn ei wneud?** Gallwch lawr lwytho hon oddi ar www.hmctsformfinder.justice.gov.uk. Fel arall, mae mwy o wybodaeth am brosesau'r llys i'w chael ar www.gov.uk.

Treial trac cyflym

Gall y gwrandawiad gael ei gynnal naill ai mewn ystafell llys neu yn ystafell y barnwr. Ar y trac cyflym, gall barnwr cylchdaith neu farnwr rhanbarth wrando'r achos. Dylai rhestr y llys, a fydd wrth ymyl yr ystafell aros yn y llys, ddweud wrthyhch a yw eich achos yn cael ei wrando gan farnwr cylchdaith neu ranbarth, ynghyd â'i enw neu ei henw.

Beth ddylwn i wneud pan fyddaf yn cyrraedd y llys?

Cyrhaeddwch mewn da bryd ar gyfer eich gwrandawiad. Bydd adeilad y llys yn agor ychydig cyn gwrandawiad cyntaf y dydd, a gynhelir fel arfer am 10am. Ni fydd eich gwrandawiad yn dechrau cyn yr amser a roddwyd i chi. Er y gwneir pob ymdrech i gadw at yr amser hwnnw, nid yw hynny bob amser yn bosib, ac efallai y bydd rhaid i chi ddisgwyl.

Ar ôl i chi gyrraedd, ewch at y derbynnydd neu dywysydd y llys i ddweud eich bod chi yno. Fel arfer, nodir eich bod wedi cyrraedd, ac fe ddangosir i chi ble i aros. Fel arfer, bydd tywysydd y llys yn dweud wrthyhch chi pryd fydd eich gwrandawiad yn dechrau. Gwrandewch yn ofalus am eich enw'n cael ei alw.

Os oes angen i chi adael yr ystafell aros, dywedwch wrth y tywysydd ble i ddod o hyd i chi.

Beth ydw i'n galw'r barnwr?

Gelwir Barnwr Cylchdaith yn 'Eich Anrhydedd'.

Gelwir Barnwr Rhanbarth yn 'Syr' neu 'Madam'.

Beth fydd yn digwydd yn y gwrandawriad?

Fel arfer, bydd y barnwr eisiau clywed gan yr hawlydd gyntaf, ac yna gan y diffynnydd.

Fel arfer, gofynnir i chi ac unrhyw dystion dyngu llw neu gadarnhad eich bod yn dweud y gwir pan fyddwch yn rhoi eich tystiolaeth. Os ydych chi'n ansicr ynglŷn â beth i'w wneud yn hyn o beth, yna gofynnwch i'r tywysydd. Mae hi bob tro yn gymorth os ydych chi'n dweud wrth y tywysydd a ydych chi am gadarnhau (sydd heb gyswllt i unrhyw grefydd) neu dyngu llw, ac ar ba lyfr sanctaidd, cyn y gwrandawriad.

Wrth roi tystiolaeth, chewch chi ond cyfeirio at nodiadau rydych chi wedi'u gwneud os yw'r barnwr wedi caniatáu i chi wneud hynny. Bydd pob unigolyn, neu eu cyfreithiwr, yn cael cyfle i siarad a gofyn cwestiynau i'r unigolyn arall, ac unrhyw dystion. Gelwir hyn yn 'groesholi'. Mae'n bosib y bydd y barnwr hefyd yn gofyn rhai cwestiynau.

Weithiau, bydd bargyfreithiwr, yn hytrach na chyfreithiwr, yn gofyn cwestiynau. Mewn llys, mae bargyfreithiwr yn gwisgo gŵn llys dros eu dillad arferol.

Os ydych chi'n gofyn cwestiynau, cofiwch ofyn dim ond un cwestiwn ar y tro. Peidiwch byth â thorri ar draws barnwr neu dyst.

Pryd fydd y barnwr yn gwneud penderfyniad?

Fel arfer, bydd y barnwr yn rhoi ei benderfyniad i chi ar ôl i'r holl dystiolaeth gael ei rhoi. Anfonir gorchymyn llys, a fydd yn nodi'r penderfyniad mewn ysgrifen, atoch chi ar ôl y gwrandawriad. Ni fydd y gorchymyn, fel arfer, yn nodi'r rhesymau dros y dyfarniad. Mae'n bosib y bydd y barnwr yn dweud wrthyich am wneud rhywbeth, megis talu arian i'r parti arall, ond nid oes rhaid i chi aros am gopi o'r gorchymyn cyn dilyn cyfarwyddiadau'r barnwr.

Os oes angen mwy o amser ar y barnwr i ddod i benderfyniad, mae'n bosib y dywedir wrthyich yn y treial, neu drwy hysbysiad gan y llys, yr amser, y dyddiad a'r adeg y rhoddir y penderfyniad. Gelwir hyn yn 'ddal y dyfarniad yn ei ôl'.

Alla' i wrthwynebu gorchymyn y barnwr?

Os ydych chi'n anghytuno â phenderfyniad y barnwr, mae'n bosib y gallech apelio yn ei erbyn. Golyga hyn y bydd barnwr uwch yn ystyried eich achos a phenderfynu a oedd y penderfyniad gwreiddiol yn gywir.

Os ydych chi am apelio **rhaid i chi weithredu ar fyrder. Peidiwch â chymryd y cam hwn heb gael cyngor gan gyfreithiwr neu asiantaeth cynghori.** Os ydych chi'n colli eich apêl, mae'n debygol y bydd rhaid i chi dalu costau'r ochr arall.

Cewch ragor o wybodaeth ar y broses ar-lein ar y daflen **EX340 - Rwyf am apelio - beth ddylwn i ei wneud?** Gweler hmctsformfinder.justice.gov.uk

Proses yr Aml-drac a gwrandawriad

Mae'r aml-drac, fel arfer, yn delio ag achosion cymhleth iawn, sydd werth £25,000 neu fwy, ond mae hefyd yn golygu bod y llys yn gallu delio ag achosion yn y ffordd fwyaf priodol yn ôl anghenion yr achos hwnnw. Golyga hyn, yn wahanol i'r traciau eraill, nad oes unrhyw un weithdrefn safonol ar gyfer achosion aml-drac.

Er mwyn i'r achos fynd yn ei flaen, mae'n rhaid i'r partion geisio cytuno ar gyfarwyddiadau a ffeilio'r cyfarwyddiadau arfaethedig (os y cytunwyd arnynt neu beidio) gyda holiadur cyfarwyddiadau. Dylai unrhyw gyfarwyddiadau fod wedi'u seilio ar y paragraffau safonol sydd ar gael yn: www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/standard-directions/general/list-of-cases-of-common-occurrence

Beth yw cynhadledd rheoli achos?

Mae cynhadledd rheoli achos yn gyfarfod anffurfiol rhwng pawb sydd ynghlwm yn yr achos, a'r barnwr, er mwyn adolygu cynnydd yr achos. Os yw'r barnwr yn penderfynu cynnal cynhadledd rheoli achos, dywedir wrthyach pryd a ble i fod yn bresennol. Gall cynhadledd rheoli achos ddelio â rhai o'r materion canlynol:

- Adolygu'r camau y mae'r ddwy ochr wedi'u cymryd wrth baratoi'r achos;
- Gwneud yn siŵr bod y ddwy ochr wedi dilyn, neu yn dilyn, unrhyw gyfarwyddiadau a roddwyd gan y barnwr;
- Rhoi unrhyw gyfarwyddiadau eraill er mwyn sicrhau eich bod yn deall achos eich gilydd;
- Nodi unrhyw gytundeb rhwng y partion ynglŷn ag unrhyw elfen o'r achos;
- Gosod amserlen ar gyfer unrhyw gamau eraill sy'n angenrheidiol, ym marn y barnwr; a
- Monitro costau.

Beth yw adolygiad cyn-treial?

Gellir cynnal adolygiad cyn-treial ar ôl i'r barnwr astudio'r rhestr gwirio cyn-treial. Pwrpas yr adolygiad cyn-treial yw penderfynu:

- amserlen ar gyfer y treial ei hun;
- pwy fydd yn rhoi tystiolaeth yn y treial ac ym mha drefn;
- cynnwys bwndel y treial (yr holl bapurau sydd eu hangen yn y treial) a'r dyddiad y mae'n rhaid iddo gael ei anfon i'r llys; ac
- amcangyfrif o hyd y treial.

Dyddiad y treial

Os yw eich achos yn cael ei ddyrannu i'r aml-drac, bydd y llys yn anfon hysbysiad o ddyddiad y treial atoch yn fuan ar ôl unrhyw adolygiad cyn-treial.

Dylech ddarllen yr hysbysiad o ddyddiad y treial yn ofalus, gan y gallai'r treial gael ei gynnal mewn llys gwahanol. Mae'n bosib y byddai'n rhaid symud i lys arall er mwyn sicrhau bod eich achos yn cael ei gynnal o fewn yr amserlen a bennwyd gan y barnwr.

Pan fyddwch yn derbyn eich hysbysiad o ddyddiad y treial, gallwch chi ac unrhyw rai o'ch tystion gael rhagor o wybodaeth am fod yn dyst mewn taflen o'r enw **EX341 - Gofynnwyd i mi fod yn dyst - beth ddylwn ei wneud?** Gallwch lwytho hon oddi ar www.hmctsformfinder.justice.gov.uk. Fel arall, mae mwy o wybodaeth am brosesau'r llys i'w chael ar www.gov.uk.

Beth fydd yn digwydd yn y treial?

Ar yr aml-drac, bydd y treial, fel arfer, yn cael ei gynnal mewn ystafell llys gerbron Barnwr Cylchdaith. Fe'i cyferchir fel 'Eich Anrhydedd'. Mae gwrandawiadau ar gyfer proses aml-drac yn debyg i wrandawiadau trac cyflym – gweler yr wybodaeth yn yr adran hon uchod.

Beth ydw i'n ei wneud os na allaf dalu ffioedd y llys?

Gallwch lawr lwytho copi o'r ffurflen **EX50 Ffioedd Llys Sifil a Llys Teulu** o hmctsformfinder.justice.gov.uk

I gael gwybod rhagor, neu i wneud cais am 'ddileu ffi', lawr lwythwch gopi o'r llyfryn a'r ffurflen cyfunedig **'EX160A Ffioedd Llys a'r Tribiwnlys - Oes rhaid i mi eu talu?'** o hmctsformfinder.justice.gov.uk

Bydd rhaid i chi wneud cais ar wahân bob tro mae'n rhaid i chi dalu ffi.

Pa gymorth ychwanegol sydd ar gael os gennyf anabled?

Os oes arnoch angen y daflen hon mewn fformat arall, er enghraifft mewn print bras, dylech gysylltu â'ch llys lleol am gymorth. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt ar gyfer yr holl lysoedd ar-lein yn courttribunalfinder.service.gov.uk.

Os oes gennych anabledd sy'n golygu bod mynd i'r llys neu gyfathrebu yn anodd i chi, cysylltwch â'r llys perthnasol a gallant eich helpu chi. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt ar gyfer yr holl lysoedd ar-lein yn courttribunalfinder.service.gov.uk.